

Sygn. akt XVII AmC 3274/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 czerwca 2015 roku

Sąd Okręgowy w Warszawie-Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w składzie:

Przewodniczący: **SSO Dariusz Dąbrowski**

Protokolant: sekretarz sądowy Wioleta Żochowska

po rozpoznaniu w dniu 22 czerwca 2015 roku w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa **Stowarzyszenia (...) w P.**

przeciwko **Centrum (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W.**

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

1. uznaje za niedozwolone i zakazuje Centrum (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w W. wykorzystywania w umowach z konsumentami postanowienia wzorca umowy o treści:

„Usługodawca nie ponosi żadnej odpowiedzialności za sposób wykorzystywania prezentowanych analiz, a w szczególności za skutki wykorzystywania prezentowanych danych w podejmowaniu decyzji finansowych oraz inwestycyjnych, w tym za bezpośrednie straty, szkody bądź utracone korzyści wynikłe w jakikolwiek sposób z prezentowanych w Serwisie analiz, opinii i ocen.”

2. nie obciążać pozwanego Centrum (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. kosztami zastępstwa procesowego powoda,

3. obciąża Skarb Państwa kosztami sądowym w zakresie opłaty stałej od pozwu, od uiszczenia której powód był zwolniony z mocy prawa,

4. zarządza publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt Skarbu Państwa.

SSO Dariusz Dąbrowski

Sygn. akt XVII AmC 3274/13

UZASADNIENIE

Powód Stowarzyszenie (...) w P. wniósł pozew przeciwko Centrum (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W. o uznanie za niedozwolone postanowienia wzorca umowy o treści:

„Usługodawca nie ponosi żadnej odpowiedzialności za sposób wykorzystywania prezentowanych analiz, a w szczególności za skutki wykorzystywania prezentowanych danych w podejmowaniu decyzji finansowych oraz inwestycyjnych, w tym za bezpośrednie straty, szkody bądź utracone korzyści wynikłe w jakikolwiek sposób z prezentowanych w Serwisie analiz, opinii i ocen.”

zawartego w § 11 ust. 3 wzoru umownego, którym posługuje się pozwany i zakazanie wykorzystywania go w obrocie z konsumentami.

W uzasadnieniu pozwu powód wskazał, że pozwany w ramach prowadzonej działalności gospodarczej posługuje się przygotowanym przez siebie wzorcem umowy, który zawiera w swojej treści zaskarżone w niniejszym postępowaniu postanowienie. W ocenie powoda klauzula ta stanowi niedozwoloną klauzulę abuzywną, ponieważ jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumentów - jednostronnie ograniczając odpowiedzialność przedsiębiorcy względem konsumenta z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy.

Pozwany w odpowiedzi na pozew z 18 kwietnia 2013 roku uznał powództwo w zakresie dotyczącym uznania za niedozwolone i zakazania wykorzystywania w obrocie z konsumentami ww. postanowienie, wnosząc o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego na zasadzie art. 101 kpc, ewentualnie nie obciążanie pozwanego kosztami zastępstwa procesowego na podstawie art. 102 kpc, nieobciążanie pozwanego kosztami procesu na podstawie art. 102 kpc oraz dopuszczenie i przeprowadzenie powołań w uzasadnieniu dowodów oraz połączenie przedmiotowej sprawy do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia ze sprawami o sygnaturach akt od XVII AmC 3271/13 do XVII AmC 3277/13. W uzasadnieniu pozwany podniósł, iż niezwłocznie po doręczeniu jej pozwu skontaktował się z kancelarią prawną w celu zmiany zaskarżonych postanowień i 25 marca 2013 roku zmieniła regulamin usuwając zaskarżone postanowienia.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny.

Pozwany Centrum (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W. prowadzi działalność gospodarczą w zakresie której m. in. zajmuje się przetwarzaniem danych i zarządzaniem stronami internetowymi, w tym stroną (...). W działalności powyższej posługuje się wzorcem umownym o nazwie „Regulamin serwisu (...)”, w którym w § 11 ust. 3 znajduje się postanowienie o treści: „Usługodawca nie ponosi żadnej odpowiedzialności za sposób wykorzystywania prezentowanych analiz, a w szczególności za skutki wykorzystywania prezentowanych danych w podejmowaniu decyzji finansowych oraz inwestycyjnych, w tym za bezpośrednie straty, szkody bądź utracone korzyści wynikłe w jakikolwiek sposób z prezentowanych w Serwisie analiz, opinii i ocen.”.

Powyższy stan faktyczny został ustalony w oparciu o zgromadzony w sprawie materiał dowodowy - w szczególności wzorzec umowy „Regulamin serwisu (...)” załączony do przedmiotowego powództwa (k. 5-7).

Stosownie do treści art. 232 kpc strony są obowiązane wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne. W konkluzji mając na względzie zasadę ciężaru dowodu wyrażoną w art. 6 kc, z uwagi na brak wiarygodnych dowodów w kwestii stosowania przedstawionego przez powoda wzorca umownego i zaprzeczenie przez pozwanego jakoby z takowego korzystał, Sąd uznał za nieudowodnione stosowanie przez pozwanego załączonego do pozwu wzorca umownego.

Sąd Okręgowy zważył co następuje.

Powództwo zasługuje na uwzględnienie.

Stosownie do art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawartej z konsumentem nie uzgodnione z nim indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i w konsekwencji rażąco naruszają jego interesy. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Uznanie zatem konkretnego postanowienia umownego za niedozwolone i wyeliminowanie go z praktyki stosowania z konsumentami wymaga stwierdzenia, że spełnia ono łącznie następujące przesłanki:

- 1) nie zostało uzgodnione indywidualnie z konsumentem, czyli zostało narzucone konsumentowi,
- 2) nie dotyczy sformułowanych w sposób jednoznaczny głównych świadczeń stron,
- 3) ukształtowane w ten sposób prawa i obowiązki pozostają w sprzeczności z dobrymi obyczajami,

4) ukształtowane w ten sposób prawa i obowiązki rażąco naruszają interesy konsumenta.

Badanie abuzywności klauzul, które ma miejsce w postępowaniu przed Sądem Ochrony Konkurencji i Konsumentów, dokonywane na podstawie art. 479³⁶ - 479⁴⁵ k.p.c, ma charakter badania abstrakcyjnego, w oderwaniu od łączącej strony umowy. Oznacza to, że Sąd ogranicza się w tym postępowaniu tylko do badania postanowienia wzorca, które nie dotyczy głównych świadczeń stron, w kierunku jego zgodności z dobrymi obyczajami i naruszania interesu konsumentów. W szczególności Sąd nie bada, czy dane postanowienie wzorca było narzucone konsumentowi, bowiem rozważania w tym kierunku są możliwe jedynie w odniesieniu do umów już zawartych w oparciu o wzorzec i są analizowane przez sądy powszechne w razie zaistnienia indywidualnego sporu na tle konkretnej zawartej umowy. Natomiast w odniesieniu do wzorców umów analizowanych abstrakcyjnie, kwestia ta nie podlega rozpatrywaniu, gdyż już z samej istoty wzorców umów lub regulaminów wynika, że są to uregulowania wykreowane jednostronnie przez przedsiębiorcę i które są narzucane konsumentowi, a zawarcie umowy w oparciu o nie ma charakter adhezyjny.

Wobec faktu, iż klauzula nie dotyczy także głównych świadczeń stron, to przedmiotem badania Sądu stała się jej ewentualna sprzeczność z dobrymi obyczajami, jak również ustalenie, czy ukształtowane przez nią prawa i obowiązki stron nie naruszają rażąco interesów konsumenta.

Należy wskazać, iż „dobre obyczaje” to reguły postępowania niesprzeczne z etyką, moralnością i aprobowanymi społecznie obyczajami. Istotą dobrych obyczajów jest szeroko rozumiany szacunek do drugiego człowieka. Za sprzeczne z dobrymi obyczajami można uznać więc działania zmierzające do niedoinformowania, dezorientacji, wywołania błędnego przekonania konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności, a więc o działanie potocznie określane jako nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające na niekorzyść od przyjętych standardów postępowania. Pojęcie „interesów konsumenta” należy rozumieć szeroko, nie tylko jako interes ekonomiczny. Mogą tu bowiem wejść w grę także inne aspekty, jak choćby zdrowia konsumenta (i jego bliskich), jego czasu zbędnie traconego, dezorganizacji toku życia, przykrości, zawodu itp.

Należy także wskazać, że klauzula generalna wyrażona w art. 385 § 1 k.c. uzupełniona została listą niedozwolonych postanowień umownych zamieszczoną w art. 385³ k.c. Obejmuje ona najczęściej spotykane w praktyce klauzule uznane za sprzeczne z dobrymi obyczajami, zarazem rażąco naruszające interesy konsumenta. Ich wspólną cechą jest nierównomierne rozłożenie praw, obowiązków lub ryzyka między stronami prowadzące do zachwiania równowagi kontraktowej. Są to takie klauzule, które jedną ze stron (konsumenta) z góry, w oderwaniu od konkretnych okoliczności, stawiają w gorszym położeniu. Wyliczenie to ma charakter niepełny, przykładowy i pomocniczy. Funkcją jego polega na tym, iż zastosowanie we wzorcu umowy postanowień odpowiadających wskazanym w katalogu znacząco ułatwić ma wykazanie, że spełniają one przesłanki niedozwolonych postanowień umownych objętych klauzulą generalną art. 385¹ § 1 k.c. Stypizowane klauzule stwarzają niejako domniemanie, że ich zamieszczenie w regulaminie rażąco narusza interesy konsumentów a także jest sprzeczne z dobrymi obyczajami, co nie oznacza, że przedsiębiorca nie może owego domniemania obalić w toku postępowania

W zakresie oceny stopnia naruszenia interesów konsumentów Sąd Okręgowy podzielił opinię Sądu Apelacyjnego w Warszawie (wyrok z dnia 27 czerwca 2006 roku, sygn. akt VI ACa 1505/05), że naruszenie interesów konsumenta, aby było rażące, musi być doniosłe czy też znaczące. Natomiast interesy konsumenta należy rozumieć szeroko, nie tylko jako interes ekonomiczny, ale też każdy inny, chociażby niewymierny. Zaliczyć tu można również dyskomfort konsumenta, spowodowany takimi okolicznościami jak strata czasu, naruszenie prywatności, niedogodności organizacyjne, wprowadzenie w błąd oraz inne uciążliwości, jakie mogłyby powstać na skutek wprowadzenia do zawartej umowy ocenianego postanowienia. Przy określaniu stopnia naruszenia interesów konsumenta należy stosować nie tylko kryteria obiektywne (np. wielkość poniesionych czy groźących strat), lecz również względy subiektywne związane bądź to z przedsiębiorcą (np. renomowana firma), bądź to z konsumentem (np. seniorzy, dzieci). Konieczne jest zbadanie, jaki jest zakres groźących potencjalnemu konsumentowi strat lub niedogodności.

Częstokroć konieczne jest również ustalenie, jak wyglądałyby prawa i obowiązki konsumenta w sytuacji braku analizowanej klauzuli (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2007 roku, sygn. akt III SK 21/06 oraz z dnia 11 października 2007 roku, sygn. akt III SK 9/07). Jeżeli przepisy ogólne stawiają konsumenta w lepszej sytuacji niż postanowienia proponowanej umowy, to w zasadzie postanowienia te należy uznać za niedozwolone. Odstępstwo od tej zasady możliwe jest tylko, o ile zmiana jest uzasadniona specyfiką wzajemnych świadczeń lub jest kompensowana innymi postanowieniami wzorca.

Analizując treść kwestionowanej klauzuli Sąd uznał, że stanowi ona niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385 § 1 k.c. Stosownie do treści art. 385 pkt 2 k.c. w razie wątpliwości uważa się, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są te, które w szczególności wyłączają lub istotnie ograniczają odpowiedzialność względem konsumenta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania.

Tymczasem wymienione postanowienie wyłącza odpowiedzialność pozwanego w związku z przedstawianymi przez niego danymi na prowadzonej przez niego stronie internetowej mimo, że to pozwany dostarcza te informacje konsumentom. Natomiast skoro pozwany w ramach swojej działalności prowadzi taką stronę o charakterze informacyjnym, a faktycznie i marketingowym, co do zasady ponosi odpowiedzialność za treść tych danych, jak i za potencjalne szkody nimi wywołane.

Działalność prowadzona przez pozwanego jest regulowana szczególnymi przepisami zawartymi między innymi w ustawie z dnia 18 lipca 2002 roku o świadczeniu usług drogą elektroniczną. W przepisach odnoszących się do zwolnienia z odpowiedzialności usługodawcy, zawartych w art. 12-15 tej ustawy jest mowa o odpowiedzialności za dane przekazywane lub przechowywane. Nadto w obu wyżej wymienionych sytuacjach mamy do czynienia ze ściśle zdefiniowanymi warunkami, jakie powodują zwolnienie z odpowiedzialności.

Zgodnie z art. 12 ust. 1 cyt. ustawy usługodawca, który świadczy usługi drogą elektroniczną obejmujące transmisję w sieci telekomunikacyjnej danych przekazywanych przez odbiorcę usługi lub zapewnienie dostępu do sieci telekomunikacyjnej w rozumieniu ustawy z dnia 16 lipca 2004 roku - Prawo telekomunikacyjne, nie ponosi odpowiedzialności za treść tych danych, jeżeli: nie jest inicjatorem przekazu danych; nie wybiera odbiorcy przekazu danych; nie wybiera oraz nie modyfikuje informacji zawartych w przekazie. Wyłączenie odpowiedzialności obejmuje także automatyczne i krótkotrwałe pośrednie przechowywanie transmitowanych danych, jeżeli działanie to ma wyłącznie na celu przeprowadzenie transmisji, a dane nie są przechowywane dłużej, niż jest to w zwykłych warunkach konieczne dla zrealizowania transmisji.

Ponadto zgodnie z art. 13 ust. 1 cyt. ustawy nie ponosi odpowiedzialności za przechowywane dane ten, kto transmitując dane oraz zapewniając automatyczne i krótkotrwałe pośrednie przechowywanie tych danych w celu przyspieszenia ponownego dostępu do nich na żądanie innego podmiotu: nie modyfikuje danych; posługuje się uznanymi i stosowanymi zwykle w tego rodzaju działalności technikami informatycznymi określającymi parametry techniczne dostępu do danych i ich aktualizowania oraz nie zakłóca posługiwania się technikami informatycznymi uznanymi i stosowanymi zwykle w tego rodzaju działalności w zakresie zbierania informacji o korzystaniu ze zgromadzonych danych. Nie ponosi odpowiedzialności za przechowywane dane ten, kto przy zachowaniu powyższych warunków niezwłocznie usunie dane albo uniemożliwi dostęp do przechowywanych danych, gdy uzyska wiadomość, że dane zostały usunięte z początkowego źródła transmisji lub dostęp do nich został uniemożliwiony, albo gdy sąd lub inny właściwy organ nakazał usunięcie danych lub uniemożliwienie do nich dostępu.

Natomiast zgodnie z art. 14 ust. 1 cyt. ustawy nie ponosi odpowiedzialności za przechowywane dane ten, kto udostępniając zasoby systemu teleinformatycznego w celu przechowywania danych przez usługobiorcę nie wie o bezprawnym charakterze danych lub związanej z nimi działalności, a w razie otrzymania urzędowego zawiadomienia lub uzyskania wiarygodnej wiadomości o bezprawnym charakterze danych lub związanej z nimi działalności niezwłocznie uniemożliwi dostęp do tych danych. Usługodawca, który otrzymał urzędowe zawiadomienie o bezprawnym charakterze przechowywanych danych dostarczonych przez usługobiorcę i uniemożliwił dostęp do tych danych, nie ponosi odpowiedzialności względem tego usługobiorcy za szkodę powstałą w wyniku

uniemożliwienia dostępu do tych danych. Usługodawca, który uzyskał wiarygodną wiadomość o bezprawnym charakterze przechowywanych danych dostarczonych przez usługobiorcę i uniemożliwił dostęp do tych danych, nie odpowiada względem tego usługobiorcy za szkodę powstałą w wyniku uniemożliwienia dostępu do tych danych, jeżeli niezwłocznie zawiadomił usługobiorcę o zamiarze uniemożliwienia do nich dostępu.

Jak z powyższego wynika odpowiedzialność za administrowanie danymi jest zasadą, uchylenie się od niej wyjątkiem. Tymczasem postanowienie objęte powództwem wyłącza w pełnym zakresie odpowiedzialność przedsiębiorcy względem konsumenta za jakiegokolwiek skutki wykorzystania materiałów i informacji bez względu na okoliczności sprawy, co w sytuacji gdy jedną ze stron jest konsument słabszą takie wyłączenie odpowiedzialności przez przedsiębiorcę należy uznać za rażąco naruszające interes konsumentów i będące sprzeczne z dobrym obyczajem.

Wobec powyższego, w ocenie Sądu, objęta sporem klauzula może wywołać u konsumenta błędne przekonanie co do przysługujących mu praw oraz obowiązków pozwanego.

Zakwestionowane zapisy bez wątpienia zatem, w ocenie Sądu, kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy, albowiem wprowadzając konsumenta w błąd co do odpowiedzialności pozwanego w związku ze świadczoną usługą zmierną w istocie do przerzucenia ryzyka związanego z poniesieniem ewentualnej szkody na konsumenta.

Wobec powyższego Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał za niedozwolone i zakazał wykorzystywania w obrocie z konsumentami zakwestionowanej w pozwie klauzuli umownej na podstawie art. 479⁴² § 1 k.p.c.

O kosztach postępowania orzeczono w oparciu o art. 98 k.p.c, zgodnie z którym strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony.

Sąd odstąpił od obciążenia strony pozwanej kosztami zastępstwa procesowego, publikacji prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym oraz opłatą od pozwu. W ocenie Sądu zasadnym jest bowiem uwzględnienie zasady słuszności, a w konsekwencji zastosowanie przepisu art. 102 k.p.c. Przepis ten stanowi wyjątek od zasady odpowiedzialności strony za wynik procesu, wyrażonej w art. 98 k.p.c, promujący uczciwe zachowanie się strony pozwanej i chroniący ją przed ciężarami związanymi z inicjowaniem zbędnych procesów. Zgodnie art. 102 k.p.c. w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Jako, że przepis nie konkretyzuje pojęcia "wypadków szczególnie uzasadnionych", ustalenie, czy w sprawie zachodzi taki wypadek zależy od oceny sądu - ocena ta musi jednak uwzględniać wszystkie okoliczności, które mogą mieć wpływ na jej podjęcie.

W ocenie Sądu w przedmiotowej sprawie wystarczającym byłoby wezwanie pozwanego do usunięcia kwestionowanego zapisu i zaniechania stosowania go, gdyż właściwym zachowaniem jest aby podmioty takie jak powód, które starają się wpływać na podnoszenie świadomości przedsiębiorców i chronić konsumentów przed negatywnymi skutkami korzystania przez przedsiębiorców z klauzul abuzywnych starały się wezwać przedsiębiorcę przedsądownie do ich usunięcia, a powództwo w tym zakresie wnosić jedynie gdy jest to ostatecznością. Nie bez znaczenia dla Sądu była również okoliczność, iż przedmiotowa sprawa jest jedną z trzech przegranych przez pozwanego przed tutejszym Sądem spraw o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone. Istotna w ocenie Sądu jest również okoliczność, iż pozwany w pierwszej czynności procesowej uznał powództwo, a niezwłocznie po otrzymaniu pozwu zmienił kwestionowany wzorzec umowny.

Z powyższych powodów zdaniem Sądu słusznym jest odstąpienie od ogólnej reguły w zakresie rozliczania kosztów postępowania, a koszty publikacji prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym jak i opłatę od pozwu przejść na rachunek Skarbu Państwa zgodnie z art. 102 k.p.c. w związku z art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.